

Vyvěšeno dne: 21. 6. 2024

Svěšeno dne: 8. 7. 2024

25 Cdo 2613/2022-81

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Hany Tiché a soudců JUDr. Martiny Vršanské a JUDr. Petra Vojtky v právní věci žalobkyně: **Valentina Šimarová**, bytem Podkopčí 473, 744 01 Frenštát pod Radhoštěm, zastoupená JUDr. Filipem Jirouskem, advokátem se sídlem Preslova 361/9, 702 00 Ostrava, proti žalovaným: **1. Orth – Traum, spol. s r. o.**, IČO 05403812, se sídlem Horní 1068, 744 01 Frenštát pod Radhoštěm, **2. MUDr. David Surý**, bytem Zašová 675, 756 61 Zašová, oba zastoupeni Mgr. Radomilem Kožuským, MBA, advokátem se sídlem Sokolovská 68/105, 186 00 Praha 8, o odškodnění újmy na zdraví a zásahu do osobnostních práv, vedené u Okresního soudu v Novém Jičíně pod sp. zn. 13 C 153/2021, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 5. 2022, č. j. 71 Co 43/2022-66, t a k t o :

Výroky II a III rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 5. 2022, č. j. 71 Co 43/2022-66, a výrok I v části, jíž byla zamítnuta žaloba, aby 2. žalovaný zaplatil žalobkyni 1 750 000 Kč s příslušenstvím, a výrok III, jímž byla žalobkyni uložena povinnost zaplatit 2. žalovanému náhradu nákladů řízení, rozsudku Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 16. 11. 2021, č. j. 13 C 153/2021-44, **se zrušují** a věc **se** v tomto rozsahu **vrací** soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. Okresní soud v Novém Jičíně rozsudkem ze dne 16. 11. 2021, č. j. 13 C 153/2021-44, zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala, aby jí žalovaní zaplatili 1 750 000 Kč s příslušenstvím s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu poskytnutého

plnění povinností druhého (výrok I), zamítl rovněž žalobu, již se žalobkyně domáhala po 1. žalované zaplacení 500 000 Kč s příslušenstvím (výrok II), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III). Soud vyšel ze zjištění, že žalobkyně se v období od 1. 9. 2017 do 13. 3. 2018 léčila u 1. žalované se zánětem šlachy a pouzdra natahovače malíkové části zápěstí a bolestivým syndromem zápěstního kloubu vpravo. Kvůli uvedeným potížím se u 1. žalované podrobila dvěma operacím, a to dne 20. 10. 2017 a poté dne 10. 1. 2018; žalovanou léčil (i operoval) 2. žalovaný. Žalobkyně byla předem písemně seznámena s průběhem operací i s možnými komplikacemi, vyslovila s nimi souhlas, což stvrdila svým podpisem. Poté, co dne 13. 3. 2018 bylo při kontrole konstatováno zhoršení stavu, vyhledala pomoc v revmatologické a neurologické ambulanci ve Frýdku-Místku. V období od 15. 6. 2018 do 18. 6. 2019 se léčila ve Fakultní nemocnici v Ostravě, kde nakonec přistoupili k amputaci malíku. Dle posudku Odborné komise pro ortopedii Vědecké rady České lékařské komory 2. žalovaný neporušil žádnou povinnost uloženou mu zákony, jinými předpisy a řády komory. Ke komplikacím došlo v důsledku zánětlivé reakce, která způsobila vzájemné srůsty šlach a šlachy se šlachovou pochvou, což vedlo k omezení pohyblivosti v kloubu. Jednoznačnou příčinu tohoto stavu však komise považovala za nejasnou. Diagnostika a léčebný postup do provedení operačního zákroku na pravé ruce žalobkyně 2. žalovaným byl správný a v souladu s postupy současné medicíny. Poté následovala správně indikovaná rehabilitace a rozcvičování pravé ruky. Ke stejným závěrům dospěl i znalec MUDr. Václav Kameníček. Po právní stránce soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně byla ve smluvním vztahu k 1. žalované, se kterou uzavřela smlouvu o poskytování zdravotní péče; 2. žalovaný vykonával veškeré lékařské úkony jejím jménem. Odpovědnost za případnou škodu na zdraví nese pouze 1. žalovaná, která pacientovi poskytuje zdravotní služby, a nikoliv ošetřující lékař. Žalobu vůči 2. žalovanému proto soud zamítl pro nedostatek pasivní legitimace. Ve vztahu k 1. žalované pak uzavřel, že informovaný souhlas žalobkyně s operacemi splňoval náležitosti vyžadované § 31 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, (dále jen „zákon o zdravotních službách“). Žalobkyně byla řádně upozorněna na nejčastější možné důsledky infekce, a není tudíž chybou výslovné nezmínění skutečnosti, že může někdy dojít v důsledku zánětlivé infekce i ke srůstům. První žalovaná pak operaci žalobkyně provedla v souladu s obvyklými a obecně uznávanými postupy a metodami daného oboru a v souladu s lékařským uměním ve smyslu § 4 odst. 5 zákona o zdravotních službách. Jelikož 1. žalovaná neporušila žádnou povinnost, není dána její odpovědnost za tvrzenou újmu.

2. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 31. 5. 2022, č. j. 71 Co 43/2022-66, zrušil rozsudek soudu prvního stupně, bylo-li jím rozhodnuto o žalobě vůči 1. žalované, a v tomto rozsahu mu věc vrátil k dalšímu řízení (výrok I), rozsudek v zamítavém výroku potvrdil ve vztahu k 2. žalovanému (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení mezi žalobkyní a 2. žalovaným (výrok III). Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a věc právně posoudil podle § 167, § 1935 a § 2914 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“). Soudu prvního stupně vytkl, že se nezabýval postavením 2. žalovaného, což ale ve výsledku nemělo vliv na správnost jeho posouzení. Uvedl, že pokud by se jednalo o zaměstnance, byla by jeho odpovědnost vyloučena (odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1029/2021), ale i kdyby měl jiné postavení, ani v tom případě by neodpovídal. Zohlednil, že 2. žalovaného 1. žalovaná využila jako pomocníka ve smyslu § 1935 o. z. k plnění svého smluvního závazku. Přihlédl k tomu, že fyzické osoby běžně zřizují právnické osoby s ručením omezeným, aby ochránily svůj majetek. Zákonodárce tím povzbuzuje podnikatele k provádění činnosti, jež nese s sebou rizika, která by fyzická osoba sama nepodstoupila. V případě, že by jednatel či společník společnosti s ručením omezeným odpovídal bez dalšího jakožto pomocník této společnosti za újmu způsobenou při činnosti

jménem společnosti, byla by popřena podstata této společnosti a omezené ručení za závazky společnosti by pozbylo smyslu. Dále uzavřel, že povinnost poskytovat zdravotní služby na náležité odborné úrovni měla 1. žalovaná a nikoliv 2. žalovaný, který byl pouze jejím odborným zástupcem ve smyslu § 12 odst. 2 a 3 zákona o zdravotních službách. Vzhledem ke zvláštní právní úpravě poskytování zdravotnických služeb, principu společnosti s ručením omezeným a ochraně zaměstnance dospěl odvolací soud k závěru, že poskytuje-li lékař zdravotní služby jako odborný zástupce právnické osoby podle § 12 zákona o zdravotních službách (ať již v pozici zaměstnance, jednatele, společníka, či na jiném smluvním základě ve vztahu k společnosti), neodpovídá za újmu způsobenou při poskytování zdravotních služeb vůči třetí osobě (pacientovi), a to ani jako pomocník ve smyslu § 2914 o. z. Zvláštní právní úprava poskytování zdravotních služeb totiž vylučuje užití obecných ustanovení občanského zákoníku, a tedy i případnou přímou odpovědnost lékaře jako pomocníka. Důvodem zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně ve vztahu k 1. žalované byl nedostatečně zjištěný skutkový stav.

3. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu výroků II a III napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Za nesprávný považuje dovolatelka závěr odvolacího soudu, že poskytuje-li lékař zdravotní služby jako odborný zástupce právnické osoby podle § 12 zákona o zdravotních službách (ať již v pozici zaměstnance, jednatele, společníka, či na jiném smluvním základě ve vztahu ke společnosti), neodpovídá za újmu způsobenou při poskytování zdravotních služeb vůči třetí osobě (pacientovi), a to ani jako pomocník ve smyslu § 2914 o. z. S tímto výkladem smyslu a účelu právní normy a s aplikací § 2914 o. z. na to navazující dovolatelka nesouhlasí. I když rozumí důvodům, pro které Nejvyšší soud v recentní judikatuře dovodil nedostatek přímé odpovědnosti zaměstnance coby pomocníka, domnívá se, že pro vyloučení přímé odpovědnosti lékaře/operátora není důvod. Dovolatelka zastává názor, že lékařské zařízení odpovídá za vzniklou újmu ze smlouvy a lékař z deliktu, a je na poškozeném, aby si mezi oběma subjekty vybral, případně aby žaloval oba s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu poskytnutého plnění povinnost druhého. Je, na rozdíl od odvolacího soudu, přesvědčena, že zvláštní právní úprava poskytování zdravotních služeb užití obecných ustanovení občanského zákoníku nevylučuje a nevylučuje tedy ani přímou odpovědnost lékaře jako pomocníka. Pokud by zákonodárce měl v úmyslu odpovědnost pomocníka v daném případě vyloučit, jistě by to v obecné právní úpravě uvedl výslovně. To však neučinil. Dovolatelka navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek ve výroku II zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (dále jen „o. s. ř.“) a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky odpovědnosti lékaře jako pomocníka hlavní osoby, jejímž je současně statutárním zástupcem, za nemajetkovou újmu vzniklou postupem non lege artis, která za daných skutkových okolností nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena. Dovolání je důvodné.

5. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

6. Podle § 167 o. z. právnickou osobu zavazuje protiprávní čin, kterého se při plnění svých úkolů dopustil člen voleného orgánu, zaměstnanec nebo jiný její zástupce vůči třetí osobě.

7. Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

8. Podle § 2914 o. z. kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám. Zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody.

9. Podle § 2 odst. 1 zákona o zdravotních službách poskytovatelem zdravotních služeb se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle tohoto zákona.

10. Podle § 4 odst. 5 zákona o zdravotních službách náležitou odbornou úroveň se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.

11. Podle § 12 odst. 1 zákona o zdravotních službách způsobilostí k samostatnému výkonu zdravotnického povolání se pro účely tohoto zákona rozumí způsobilost k samostatnému výkonu povolání lékaře, zubního lékaře nebo farmaceuta nebo způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka nelékařského povolání bez přímého vedení a odborného dohledu podle jiných právních předpisů. Podle § 12 odst. 2 tohoto zákona poskytovatel, který je fyzickou osobou, musí být způsobilý k samostatnému výkonu zdravotnického povolání podle odstavce 3 anebo je povinen ustanovit odborného zástupce s touto způsobilostí; ustanovení odborného zástupce se nepřipouští, jde-li o poskytování zdravotních služeb na základě oprávnění podle § 16 odst. 2. Poskytovatel, který je právnickou osobou, je povinen ustanovit odborného zástupce se způsobilostí k samostatnému výkonu zdravotnického povolání podle odstavce 3 vždy.

12. Podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách zdravotnický pracovník je povinen poskytovat zdravotní služby, ke kterým získal odbornou nebo specializovanou způsobilost podle jiných právních předpisů, v rozsahu odpovídajícím jeho způsobilosti, zdravotnímu stavu pacienta, na náležité odborné úrovni a řídit se etickými principy.

13. Podle § 2 písm. b) zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, pro účely tohoto zákona se rozumí zdravotnickým pracovníkem fyzická osoba, která vykonává zdravotnické povolání lékaře, zubního lékaře nebo farmaceuta podle tohoto zákona.

14. Ustanovení § 2914 o. z. řeší případy, ve kterých konkrétní činnost, z níž vznikla újma, vykonává fyzická nebo právnická osoba nikoliv sama, nýbrž prostřednictvím jiných osob, které zaměstnává nebo jejichž práci ke své činnosti využívá. V rozsudku ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1029/2021, publikovaném pod č. 51/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „Sb. rozh. obč.“ (ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí podanou odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. III. ÚS 287/22), dovolací soud shrnul výkladová hlediska § 2914 o. z. (s mnoha odkazy na českou i zahraniční odbornou literaturu) tak, že toto ustanovení vychází z předpokladu, že ten, kdo má prospěch z činnosti

pomocníka, měl by také nést rizika s jeho činností spojená. Jeho smyslem je posílení ochrany poškozeného, neboť v případě porušení zákonné povinnosti (§ 2910 o. z.) jednajících osob má možnost požadovat náhradu od obou, tedy jak od toho, kdo škodu způsobil (pomocník), tak od toho, kdo má z činnosti pomocníka prospěch (hlavní osoba). Výhoda bývá spatřována i v tom, že hlavní osoba bude zpravidla solventnější než její pomocník, a poškozený se tak snáze domůže náhrady. Dále se poukazuje i na to, že hlavní osoba mívá obecně lepší pozici, aby zhodnotila rizika vzniku škody spojená s činností, kterou pro ni vykonávají její pomocníci, a tato rizika a náklady s nimi spojené rozložila jednak mezi samotné pomocníky, a i mezi zákazníky jejího podniku (Sztefek, M. Delikt ní odpovědnost principálů za pomocníky: srovnávací a právně-ekonomická analýza § 2914 ObčZ. Právní rozhledy, 2017, č. 1, s. 6–13). Podle zahraničních úprav, které byly rovněž vzorem pro rekonstrukci, není dán přesvědčivý důvod, proč by pomocník měl být povinnosti k náhradě zproštěn jen kvůli tomu, že povinnost k náhradě nese i další osoba. Bezdůvodné zbavení poškozeného možnosti domáhat se náhrady po pomocníkovi odporuje obecným pravidlům, podle nichž by obě tyto osoby měly být povinny k náhradě společně a nerozdílně. Samostatně bývá též poukazováno na riziko insolvence osoby využívající pomocníka. V případě, že je dána společná a nerozdílná odpovědnost hlavní osoby i pomocníka, nese toto riziko pomocník, přičemž má vůči hlavní osobě regres ve výši, kterou plnil nad svou část. To, že riziko insolvence nese pomocník namísto poškozeného, bývá považováno za spravedlivější s ohledem na to, že pomocník jednal zaviněně a protiprávně, zatímco poškozený se na škodu nijak nepodílel. V obecné rovině je tedy nutné přijmout závěr, že poškozenému současná právní úprava zásadně neupírá přímý nárok na náhradu škody i vůči pomocníkovi.

15. V této souvislosti lze odkázat i na již shora citovaný článek Mgr. Martina Sztefeka podle něhož odpovědnost hlavní osoby za protiprávní jednání pomocníků z pohledu ekonomické analýzy delikt ního práva směřuje k minimalizování rizik vzniku škod, neboť působí jako motivace k tomu, aby své podřízené pomocníky podněcovala k vynaložení řádné péče a předcházení škodám. To může činit prostřednictvím různých finančních či kontrolních mechanismů na straně jedné nebo rozhodováním o tom, jaké úkoly s ohledem na jejich složitost bude vykonávat který pomocník, na straně druhé. Lze doplnit, že i přímá odpovědnost pomocníků by měla směřovat k tomu, aby se při své činnosti pro hlavní osobu s větším úsilím snažili předejít případným škodám na majetku a zdraví třetích osob.

16. Ve shora citovaném rozsudku se pak Nejvyšší soud zabýval značně specifickou situací, již v rámci široké množiny případů představuje pozice osoby v pracovněprávním vztahu (zaměstnanec), která způsobila újmu z nedbalosti. Odpovědnost zaměstnance (má-li vzniknout) se totiž odvíjí od události vyplývající z činnosti zaměstnavatele, neboť zaměstnanec se v situaci, ve které způsobil újmu, zpravidla ocitl v důsledku práce pro zaměstnavatele. Má-li nést riziko s tím spojené, nelze přehlédnout, že takové riziko podstupuje právě při své činnosti pro zaměstnavatele, při níž je vůči němu v závislém postavení. Přitom zde neobstojí námitka, že svou činnost vykonává za úplatu, neboť ta nemusí být ekvivalentní riziku, které přitom nese. Pak je ovšem nutné zabývat se tím, zda zvláštní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem nemůže mít vliv na rozsah náhrady poskytované poškozenému přímo z jeho strany. Při posouzení této otázky Nejvyšší soud vyšel ze zákonné definice závislé práce (§ 2 odst. 2 zákoníku práce), tedy práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně. V této definici shledal zjevnou navázanost zaměstnance na zaměstnavatele, jehož jménem vykonává pracovní činnost, a jeho podřízenost pokynům, kterými jeho činnost řídí, a uzavřel, že jestliže zaměstnanec při škodní události z tohoto rámce nevybočí, je třeba nejednoznačnou dikci § 2914 věty první o. z. vyložit tak, že za újmu způsobenou

zaměstnancem odpovídá výlučně zaměstnavatel, jako by ji způsobil on sám, byť se tak stalo osobní činností zaměstnance, kterého k tomu použil. Z toho vyplývá, že rozhodující pro posouzení, zda pomocník hlavní osoby odpovídá spolu s ní za škodu, kterou svým protiprávním jednáním způsobil, je míra autonomie, či naopak závislosti pomocníka na osobě hlavní, tedy zda převáží samostatná (výlučná) odpovědnost hlavní osoby, nebo kdy je dostatečný důvod, aby samostatnost pomocníka byla důvodem k založení jeho vlastní povinnosti k náhradě. Bude rozhodné zejména, zda pomocník (ať již osoba fyzická nebo právnická) provádí činnost pro jinou fyzickou (právnickou) osobu podle jejích pokynů či příkazů, pod její odpovídající kontrolou a je vůči ní v podřízeném postavení.

17. Z hlediska autonomie nebo závislosti pomocníka vůči hlavní osobě je vhodné odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 25 Cdo 1319/2022, ve kterém dovolací soud dovodil přímou odpovědnost pomocníka, který byl sice zaměstnancem společnosti, ale současně i jejím jednatelem a společníkem. Za těchto okolností nepovažoval jeho pracovní činnost u uvedené společnosti za závislou práci, která by byla vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, neboť byl osobou ovládající společnost, ve které byl také zaměstnán. Sám tak řídil svoji pracovní činnost a rozhodl o tom, že vykoná pracovní cestu, při které došlo ke škodní události.

18. Odvolací soud v nyní projednávané věci založil svůj závěr o nedostatku pasivní legitimace 2. žalovaného na závěru o specialitě zákona o zdravotních službách ve vztahu k občanskému zákoníku, principu společnosti s ručením omezeným a principu ochrany zaměstnance. Proto uzavřel, že poskytuje-li lékař zdravotní služby jako odborný zástupce právnické osoby podle § 12 zákona o zdravotních službách (ať již v pozici zaměstnance, jednatele, společníka, či na jiném smluvním základě ve vztahu ke společnosti), neodpovídá za újmu způsobenou při poskytování zdravotních služeb vůči třetí osobě.

19. Předně je třeba konstatovat, že odvolací soud nesprávně vyložil § 12 zákona o zdravotních službách, jde-li o pojem odborného zástupce. V odstavci 1 tohoto ustanovení je zakotveno, za jakých podmínek může lékař vykonávat zdravotnické povolání samostatně, tedy bez dozoru nebo dohledu jiné osoby (tyto podmínky jsou blíže upraveny zákonem č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta; jde zejména o tzv. atestaci). Ustanovení § 12 odst. 2 a 3 zákona o zdravotních službách pak stanoví podmínku, aby se ať už fyzická nebo právnická osoba mohla stát poskytovatelem zdravotních služeb, spočívající v tom, že buď fyzická osoba osobně má způsobilost k samostatnému výkonu zdravotnického povolání podle § 12 odst. 3, a pokud ji nemá, anebo v případě právnické osoby, je povinna ustanovit odborného zástupce, který takovou způsobilost má. Jde o nezbytnou veřejnoprávní podmínku pro to, aby se subjekt mohl stát poskytovatelem zdravotních služeb. Odborný zástupce ve smyslu výše citovaných ustanovení je garantem určité konkrétní odbornosti, který poskytovateli zdravotních služeb umožňuje, aby v této odbornosti poskytoval zdravotní péči a nijak přímo nesouvisí s odpovědností poskytovatele za případnou újmu, jež by vznikla pacientovi při postupu non lege artis. Protože v dané věci jde o soukromoprávní vztah, není ustanovení § 12 odst. 2 zákona o zdravotních službách pro posouzení odpovědnosti lékaře, který pacienta léčil jako pomocník osoby hlavní, za újmu způsobenou postupem non lege artis rozhodné.

20. V posuzované věci žalobkyně uzavřela s 1. žalovanou smlouvu o péči o zdraví. První žalovaná proto odpovídá za to, že bude plnit své povinnosti ze smlouvy na náležité odborné úrovni (§ 2645 o. z., § 4 odst. 5 i § 49 zákona o zdravotních službách). Žalobkyně, která má za to, že při jejím léčení takto postupováno nebylo, se proto domáhá po 1. žalované náhrady tvrzené újmy, avšak současně uplatňuje své nároky i vůči 2. žalovanému, který léčebnou péči (žalobkyni osobně léčil i operoval) fakticky za 1. žalovanou prováděl. Lze

jej tedy považovat za pomocníka hlavní osoby, tedy 1. žalované. Je-li podle výše citované judikatury při posouzení odpovědnosti za újmu pomocníka rozhodná míra jeho autonomie nebo naopak podřízenosti vůči hlavní osobě, potom v posuzované věci je podstatné, že 2. žalovaný vykonával odbornou činnost pro poskytovatele zdravotních služeb, jehož byl jednatelem i jediným společníkem (jak je patrné z obchodního rejstříku). V takovém případě nelze o podřízenosti pomocníka vůči hlavní osobě uvažovat, neboť 2. žalovaný byl současně osobou ovládající osobu hlavní, a to i kdyby odbornou lékařskou péči vykonával jako její zaměstnanec.

21. Lze namítnout, že lékař [podle § 2 písm. b) zákona č. 95/2004 Sb. zdravotnický pracovník] je povinen, kromě obecných povinností odborníka ve smyslu občanského zákoníku, navíc při odborné činnosti plnit povinnosti zakotvené v zákoně o zdravotních službách, tedy stejně jako poskytovatel zdravotních služeb má povinnost poskytovat zdravotní služby na náležité odborné úrovni [§ 49 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách], což by mohlo vést k úvaze, že jej proto při výkonu odborné činnosti obecně nelze považovat za osobu, která by při ní byla zcela závislá na pokynech hlavní osoby (poskytovatele zdravotních služeb). Je však třeba odlišit postavení lékaře, který je současně statutárním zástupcem poskytovatele zdravotních služeb, a lékaře, který odbornou činnost vykonává jako zaměstnanec v organizační podřízenosti vůči zaměstnavateli (např. nemocnici nebo obdobně velkému poskytovateli), kde je nepochybně limitován organizačními pokyny a přístrojovým i personálním vybavením, na jejichž zajištění nemá vliv a jež může ovlivňovat celkovou kvalitu lékařské péče. Pokud však tatáž (fyzická) osoba je současně poskytovatelem zdravotních služeb i lékařem, který vykonává odbornou činnost, nelze při výkonu léčebné péče uvažovat o její faktické nebo organizační podřízenosti, a proto nic nebrání tomu, aby spolu s hlavní osobou za případnou újmu odpovídala podle § 2914 o. z.

22. V pozici pomocníka (lékaře, který léčení prováděl) však odpovídá za vzniklou újmu pouze v případě, že vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného (zde právo na zdraví), je-li újma pacienta v příčinné souvislosti s jeho porušením povinnosti (§ 2910 o. z.). V návaznosti na to je třeba zdůraznit, že lékař (ani poskytovatel zdravotních služeb) neodpovídá za výsledek, ale pouze za správný postup. Samotný negativní výsledek zdravotnického výkonu nemusí být totiž nutně vyvolán postupem při léčení, neboť při zásazích do lidského organismu působí mnoho faktorů, které v konečném výsledku mohou vést k nedosažení předpokládaného stavu či dokonce k jeho zhoršení, tj. k újmě na zdraví.

23. Na závěru, že 2. žalovaný, vedle hlavní osoby, nese odpovědnost za své případné porušení zákonné povinnosti, nic nemění ani další argumenty uváděné odvolacím soudem. Lze přisvědčit jeho závěru, že zákon o zdravotních službách má ve vztahu k občanskému zákoníku povahu zvláštního právního předpisu, avšak jde především o veřejnoprávní úpravu podmínek pro poskytování zdravotních služeb, přičemž z žádného ustanovení zákona o zdravotních službách nevyplývá, že by za vzniklou újmu odpovídal pouze poskytovatel zdravotních služeb. Nic takového nelze dovodit ani z jeho povinnosti uzavřít smlouvu o pojištění jeho odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb [§ 45 odst. 2 písm. n) zákona o zdravotních službách]. Povinnost k náhradě újmy není podmíněna pojištěním pro případ odpovědnosti za škodu.

24. K přehodnocení uvedených závěrů nevedou dovolací soud ani úvahy odvolacího soudu o principech, na nichž je založena společnost s ručením omezeným. Společnost s ručením omezeným je právnickou osobou s právní osobností (§ 15 a § 20 o. z.) a vlastním majetkem odděleným od majetku jejích společníků, kteří za dluhy společnosti ručí společně a nerozdílně pouze do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění. Smyslem a účelem založení společnosti

s ručením omezeným může být zajisté ochrana osobního majetku společníka před možnými negativními důsledky činnosti, kterou chce vykonávat (srov. Pokorná, Jarmila. § 132 Charakteristika společnosti. In: Lasák, Jan, Jan Dědič, Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp, Jana Skálová a kol. Zákon o obchodních korporacích: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer). V daném případě je 2. žalovaný lékařem, ale i statutárním zástupcem poskytovatele zdravotních služeb (společnosti s ručením omezeným), a proto je povinen jako takový vykonávat i jiné činnosti (např. spravovat zařízení, v němž je zdravotní péče poskytována, zajišťovat jeho vybavení, zaměstnávat zdravotní personál, uzavírat smlouvy se zdravotními pojišťovnami, řešit organizační otázky nakládání s léčivy a biologickými materiály, hygienická a protiepidemiologická opatření, zajišťovat vedení zdravotnické dokumentace a podobné technicko-organizační záležitosti). Při této činnosti se na něj vztahuje ochrana týkající se specifík společnosti s ručením omezeným. Vykonává-li však současně osobně odbornou činnost jako pomocník své vlastní právnické osoby, není dán žádný důvod k tomu, aby osobně nenesl odpovědnost za případné porušení povinnosti postupovat při léčení lege artis. Jestliže se za vůli právnické osoby považuje rozum a vůle člověka, který za tuto právnickou osobu jedná (tzv. fiktivní teorie právnických osob), musí být tyto atributy stejné, vystupuje-li současně v pozici pomocníka. Jinak řečeno, i když by byl v pozici zaměstnance, je to on sám v pozici zaměstnavatele, jehož pokyny by se měl řídit, a proto se na něj ochrana poskytovaná zaměstnancům závislým na pokynech a pravidlech od nich odlišných subjektů při odpovědnosti za újmu nevztahuje. Nedávalo by totiž dobrý smysl, aby někteří zdravotníci pracovníci za újmu způsobenou postupem non lege artis odpovídali (např. lékaři provozující svou praxi jako fyzické osoby) a ti, kteří praxi provozují jako pomocníci společnosti s ručením omezeným, již ovládají, nikoli. Lze pak připomenout, že § 167 o. z. přímou odpovědnost pomocníka nevylučuje (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2023, sp. zn. 25 Cdo 612/2022). A Nejvyšší soud již ve svém rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 1029/2021 (bod 9) citovaném výše dovedl, že poškozený nemá být zbaven možnosti domáhat se náhrady způsobené újmou po pomocníkovi pouze z toho důvodu, že za ni odpovídá i někdo další.

25. Z uvedených důvodů považoval dovolací soud dovoláním napadený závěr odvolacího soudu za nesprávný, a proto jeho rozsudek v napadené části podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně (v dovoláním nenapadené části) pro nedostatečně zjištěný skutkový stav, který se částečně týká i případné odpovědnosti 2. žalovaného (vhodnost jiného způsobu léčení než operace a poškození poutka šlachy), zrušil dovolací soud v rozsahu ve výroku uvedeném i rozsudek soudu prvního stupně a vrátil mu věc k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, 2 o. s. ř.).

26. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

27. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v rámci nového rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 11. 6. 2024

L. S.

JUDr. Hana Tichá v. r.
předsedkyně senátu